

Ústav východoevropských studií FF UK

Posudek vedoucího magisterské práce

Jméno a příjmení autora práce	Bc. Eva Rýdza
Studijní obor	Východoevropská studia
Název práce	Korpusová analýza vybraných lotyšských somatizmů
Vedoucí práce	Mgr. Pavel Štoll, Ph.D.

Povinné hodnocení¹

	1	2	3	4	5
Struktura práce	x				
Formální podoba práce	x				
Stylová a jazyková úroveň	x				
Výběr literatury		x			
Teoretické zpracování tématu		x			
Vlastní přínos práce, osobní zaujetí tématem	x				
Kreativita, původnost zpracování		x			
Splnění zadání práce		x			
Přínos práce pro daný obor	x				

¹ Do příslušné kolonky zaneste křížek. 1 = nejlepší hodnocení, 5 = nejhorší hodnocení

Dodatečné poznámky a připomínky

Diplomová práce kol. Rýdzy má kontrastivní povahu: jsou v ní vzájemně konfrontovány somatismy lotyšské s českými, respektive slovenskými. Zároveň – a to mě velice těší – jde o práci čerpající z korpusových dat, z paralelního korpusu *InterCorp*, konkrétně z jeho lotyšsko-české/slovenské části. Cílem bylo „*preskúmať syntagmatiku a tendenciu opakovaných výskytov v kontexte najfrekventovanejších vybraných somatizmov a ich variant na základe korpusového výskumu. Ďalším účelom práce je zistiť mieru ekvivalencie a nájsť prekladové ekvivalenty lotyšských somatizmov v slovenčine a češtine. V neposlednom rade zhodnotíme taktiež aktualizáciu frazém oproti Lotyšskému frazeologickému slovníku.*“ (s. 8)

Dobře si vybavuji, jak široce si diplomantka své téma vytyčila na začátku: mělo původně jít o konfrontační popis *všech* somatismů, doplněný navíc o čistě praktickou přílohu v podobě slovníčku, jistě cenné to pomůcky pro překladatele z obou směrů. Při prvním obeznámení se s jazykovým materiálem však bylo jasné, že takovýto plán je příliš smělý, ba řekl bych (sympaticky) naivní, a že se bude zapotřebí omezit jen na vybrané somatismy. Diplomantka nakonec zvolila pouhé tři části těla: hlavu, nohu a ruku – a i potom bylo nutné další omezení: na pět nejfrekventovanějších frazémů u každé z těchto tří částí těla. Ve finále jde tedy o analýzu pouhých patnácti základních podob lotyšských somatismů (pravda, mnohé z nich mají četné varianty) – a přesto má práce přes stovku stran a splňuje podle mě veškeré nároky na diplomové práce kladené. Slovo *pouhých* neuvádím jako výtka, spíše chci demonstrovat, jak bezbřehou oblast v každém jazyce frazeologie představuje. Jsem rád, že se pisatelka do tohoto dosud málo probádaného území nebojácně vydala a že nám podhalila maličký dílek tohoto bohatství.

V úvodní teoretické části se diplomantka mj. vymezuje vůči kognitivní lingvistice (kap. 2), s níž byla doposud frazeologie spojována především, a dává přednost kvantitativně-korpusové perspektivě (kap. 7). Kap. 4, 5 a 6 jsou věnovány postupně základní frazeologické terminologii, vlastnostem a klasifikaci frazémů. Oceňuji, že už v tomto ohledu je práce kontrastivní – jsou tu konfrontovány hned čtyři terminologické soustavy: slovenská, česká, lotyšská a anglosaská, a šířeji také jim odpovídající pojetí frazeologie. Byť jde pochopitelně jen o vybrané přístupy, jsou podle mého soudu dostatečně reprezentativní, mimoto je potěšitelné, že vedle starších, předkorpusových koryfežů (zejména prof. Mlacek) se objevují i aktuálnější, už z korpusových dat vycházející pojetí reprezentovaná jmény jako John Sinclair, Michael Stubbs, Signe Ebelingová či Stephan Gries.

V praktické části (kap. 9) popisuje diplomantka jazykový materiál, s nímž pracovala, a metodu použitou k jeho analýze. V zásadě se jedná o vyhledání dokladů jednotlivých somatismů v korpusu, zevrubnou manuální analýzu konkordančních řádků a aplikaci sinclairovsko-stubbovského modelu korpusových kategorií na každý frazém. Pracuje se tu s dostatečně širokým kontextem, v němž se hledají opakující se, tzn. nenahodilé výrazy či slovní spojení, ale též gramatické kategorie a zkoumá se i pragmatická rovina sdělení. Ve výsledku tak zjišťujeme, že např. frazém *ar kājām gaisā* (vzhůru nohama) se nejčastěji pojí se slovesy *apgriezt/sagriezt* či jejich zvratnými tvary *apgriezties/sagriezties* a evokuje pohyb nejčastěji nějaké abstraktní entity, přičemž tento pohyb je vnímán mluvčím většinou negativně, jako cosi nežádoucího. Tyto pragmatické aspekty nebývají v současných popisech vždy

zohledňovány, i v tom je přístup kol. Rýdzy inovativní: nakolik vím, jedná se o vůbec první aplikaci tohoto modelu na lotyšský jazykový materiál.

Takto je analyzováno 3 × 5 frazémů (někdy včetně variant), přičemž jeden z nich je následně zkoumán také ve větším korpusu (*Latvian Web 2014*, majícím necelých 530 milionů slov a cca 16× větším než *InterCorp*). Potvrdila se vcelku logická hypotéza, že ve větších datech se daný somatismus vyskytne častěji a také s vícero aktualizacemi. Snad bych jen dodal, že aktualizací daného frazému je ještě více, základní podoba frazému *no galvas līdz kājām* je variabilní na obou pozicích označujících část těla, tzn. kromě (autorkou provedeného) hledání *no galvas līdz X* s 14 různými aktualizacemi (s. 85) bylo možno hledat také sousloví *no X līdz kājām*, což vede k objevení další necelé desítky aktualizací (*no rokām, pleciem, muguriņas, jostasvietas, ausīm, augšas, acs līdz kājām*). To je však pouhá bagatela, nijak nesnižující kvalitu a účinek práce.

Oceňuji, že diplomantka pracovala usilovně a svědomitě, poctivě prostudovala doporučenou literaturu a byla ochotná změnit původní pramálo korpusové vyznění celé práce. Výslednou podobu tak lze hodnotit jako metodologicky adekvátní zvolenému názvu.

Otázky k obhajobě

K diplomové práci je přiložena tabulka lotyšských somatismů s jejich překladem do slovenštiny a češtiny. Patrně se jedná o prototyp onoho výše zmíněného a na počátku plánovaného slovníčku. Rád bych – sám jsa lexikografem – diplomantku vyzval, aby nás při obhajobě krátce seznámila s tímto nerealizovaným plánem. Zajímala by mě především mikrostruktura hesla, tj. jak by takové slovníkové heslo mělo vypadat, jak by jej autorka případně přizpůsobila virtuálnímu prostředí, které čím dál více vytlačuje slovníky tištěné a nakolik by čerpala z jiných frazeologických slovníků, s nimiž ostatně pracovala (zejména *Slovník české frazeologie a idiomatiky*).

Jednoslovné hodnocení práce:

Práci kol. Rýdzy doporučuji k obhajobě váhaje mezi hodnocením *výborně* a *velmi dobře*. K lepší známce se rád přikloním, zodpoví-li diplomantka přesvědčivě otázky komise; přihlédnout by se zajisté mělo i k její celkové práci během celého studia.

V Praze dne 20. 8. 2019

Mgr. Michal Škrabal, PhD.

Ústav Českého národního korpusu